

Heinrich Müller Nikolaus Schooff

Miscellarum Theologicarum Decas

Rostochi[i]: Kilius, 1663

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn774783850>

Druck Freier Zugang

RU theol 1663

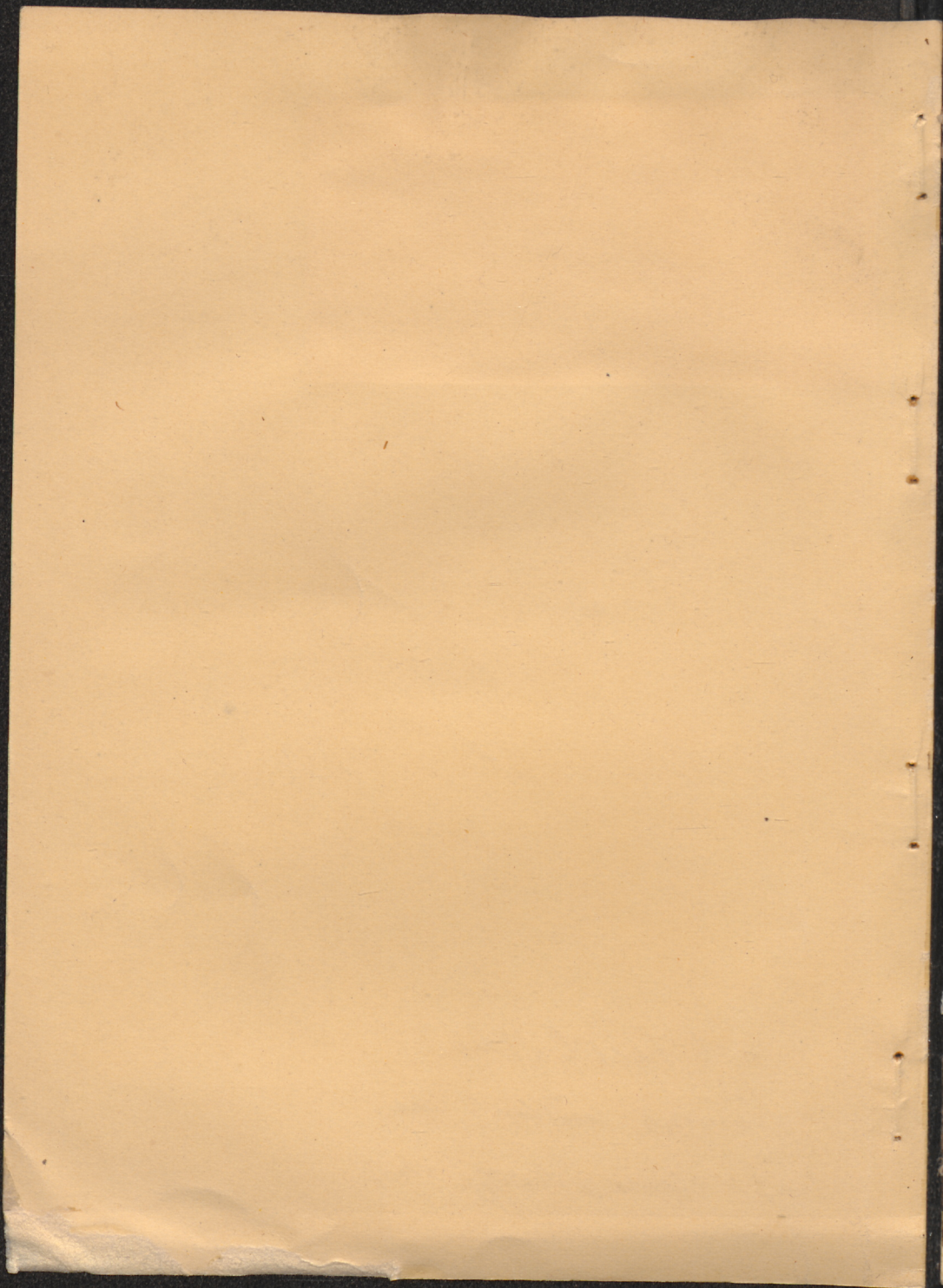
Heinrich Müller, Presb/c

Verf.: Nicolaus Schoff, Resp.
Fragen I - X

RU theol. 1663.

Heinrich Müller, Presb.

Nicolaus Schoff, Resp.

I. N. D. N. J. C. A. 2
MISCELLARUM
THEOLOGICARUM
DECAS

Quam
Consentiente Collegio Theologico
in Academia Rostochiensis

PRÆSIDE

HENRICO MÜLLERO,
S.S. Theol. D. & Professore Ordinario,
ad Div. Mariæ Pastore,
Proponet publice

NICOLAUS Schooff, Lübecensis,
Philos. Candidatus.

In Auditorio majori d. 30. Maji.

ROSTOCHI,
Typis JOHANNIS KILII, Acad. Typogr. 1663.

A.
R. U. Theol. 1663.

V I R O

*Admodum Reverendo, Amplissimo,
& Excellentissimo*

DN. MENONI HANNEKENIO,
SS. Theolog. Doctori celeberrimo, &
Eccles. Lubec. Superintendenti emi-
nentissimo,

ut &

V I R I S

Plurimum Reverendis, Clarissimis

DN. M. DANIELI LIPSTORPIO,

Reverendi Ministerii Lubecens Seniori
& Templi Cathedralis

DN. M. JACOBO Stoltershof

Templi Mariani

Pastori
gravissi-
mo.

DN. M. HENRICO Engenhagen

Templi Jacobini

DN. M. JOHANNI REICHIO,

Templi Aegidiani

DN. M.

1926. 3. 455

DN. M. HUBERTO KOHNIO,
DN. JOHANNI NICOLAI,
DN. M. JOHANNI REIMARO,
DN. ALBERTO BALEMANNO,
DN. M. ERASMO Möllenhoff /
DN. JOACHIMO WENDINO,
DN. LUCÆ Stein /
DN. M. BERNHARDO Krectingf /
DN. HERMANNO Dakendorff /
DN. M. DAVIDI Helms /
DN. JACOBO Götten /
DN. M. GERHARDO SIRICIO,
DN. M. JOHANNI SCHACHTIO,
DN. THOMÆ Karstens /

Archidiaconis, cæterisq; Eccles: Lube-
cens. symmistis fidelissimis

Dominis Fautoribus ac Promotoribus
suis omni observantia ætatem
colendis.

ΕΥΗΡΑΤ-

EYPRATTEIN.

ANnus fere praterit, Dni. Pretiosissimi, ex quo, Lubecâ relictâ, huc me retali, ut studiorum Academi-
corâ telam in eodem, quo inceperam loco, pertexerem.
Studiorum verò Theologicorum, cum non minima pars sit,
iudicio rectè sentientium, Polemica sacra, non solum priva-
tim me in eâ exercui, verum etiam publicum quoddam
testimonium disputatione Theologicâ, more in Academiis
consueto, edere volui. Hanc disputationem me Vestris
Pl. Reverend. Dignit. debere inficias ire non possum, quare
non diu tergiverſatus sum Vestris Nominibus Excell. & Cla-
riſſ. illam inscribere. Accipiatis quaeso, prout soletis, hoc
est, fronte serenâ, & equo animo: Cumq; satis insi-
gnem plurimorum vestrum benivolentiam saepe deprehen-
derim, ut alteriori amore & favore me complectamini,
& mea studia vobis commendatissima habeatis,
sum mopere contendo. Sic defatigabo semper sum-
mum Numen precibus meis, ut in commodum Ecclesiæ
proh dolor! afflictissima vos omnes quam diutissime
salvos & incolumes conservet.

Dabam Rostochii

Ao. M. DC. LXIII. Mens. Junio.

Vestrarum plur. Rever.
Excel. & Clarit.

Observantissimus

NICOLAUS Schooff!

Questio I.

An caro Christi in triduo mortis fuerit
sine omni vita?

§. 1.

uia propter *ᾠχιώρησιν* personalem πάν τὸ ᾠλήρωμα τῆς θεότητ. carnī realiter communicatum est, ideo caro Christi virtutem habet vere vivificam *Job. V, 26.* non tantum ratione *meriti*, sed etiam *in se*, quanquam non *subjective*.

§. 2. Atque hinc corpus Christi tempore passionis demortuum, ut ut caruerit *vita naturali*, non tamen destitutum fuit *vita personali*, quam ex immanentia *ἔ λόγος* possedit.

§. 3. Ideo quoq; corpus Christi corruptioni non fuit obnoxium, non solum ex *absentia cause corruptentis*, peccati; sed etiam ex *presentia cause conservantis*, vitæ nimirum filii Dei, realiter carni communicatæ.

§. 4. Erat quidem dissoluta tum *unio animæ & corporis naturalis*, unde mors vitæ naturalis privatio: verum indissoluta divinitatis & humanitatis *unio personalis*; sed *ᾠχιώρησα* pe-

A

sa pe-

2
supenitissima Deitas humanitatem immeabat etiam in ipsa
morte carnis. Ideoq; vita vere divina carni competeat eti-
am in media morte.

§. 5. Nec est, ut quæramus curiose, *an in triduo mor-
tis divinitas conjuncta fuerit anima, an corpori?* Ab utroq; man-
sit inseparabilis, & quia infinita ac simul ubiq; præsens est
Deitas, tota & impartibilis utriq; simul tam animæ Christi,
quæ erat in paradiso, quam corpori quiescenti in sepulcro,
unita fuit. Quamvis anima & corpus separata erant *πικῶς*,
tamen *ὁμογενικῶς*, unionis personalis nexu, in uno velut ter-
tio cohærebant, ut vita nostra vere fuerit abscondita in
Christo etiam mortuo. Conferatur Bonaventura *in lib. III
sentent. distinct. XXI, quæst. 1. & 2.*

Quæstio II.

An corruptum hominis arbitrium possit dici liberum?

§. 1. Dari in homine etiam post lapsum liberum arbi-
trium si quis negat, certe abesse abs homine lapso & animam
rationalem, & omnem vel ad peccandum habilitatem acti-
vam, vel passivam ad salutarem sui conversionem is affirmat.
*Peccato Adæ liberum arbitrium de hominum natura periisse non dici-
mus*, ait Augustinus *lib. II ad Bonif. c. 5.*

§. 2. Depravati hominis arbitrium liberum est à *coacti-
one*. Dum malum operatur homo, facit id non naturali &
coactitia necessitate, sed voluntate libera. *Peccatum nostrum
voluntarium est*, inquit Augustinus *disp. I contra Fortunatum*.
Et Lutherus *de serv. arbitr. c. 44. Judas Christum prodidit volen-
do, non coactus.*

§. 3. Libertatem quoque habet homo corruptus *in re-
bus*

3

bus exterioribus suæ potestati subjectis, sic tamen comparatis, ut variis modis impediri possint. Recte Lutherus lib. de serv. arbitr. cap. XLIX. Quod si omnino vocem liberi arbitrii omittere volumus, quod esset iustissimum & religiosissimum, bona fide tamen eatenus uti doceamus, ut homini liberum arbitrium non respectu superioris, sed tantum inferioris rei concedatur: hoc est, ut sciat sese in suis facultatibus & possessionibus habere jus utendi, faciendi, omittendi pro libero arbitrio, licet & id ipsum regatur solius Dei libero arbitrio, quomocumq; illi placuerit.

§. 4. Præterea corruptum hominis arbitrium liberum est ad malum. Sicut Angelus bonus in uno extremorum, in bono scil. liber est; ita homo corruptus libertatem habet ad malum, alterum scil. oppositorum. Quo sensu Augustinus lib. de grat. & lib. arbitr. c. XV. Semper est in nobis voluntas libera, sed non semper est bona.

§. 5. Peculiari sensu corruptum hominis arbitrium nominatur liberum à justitia, Rom. VI, 20. Quæ libertas est vacuitas quædam. Et dicitur enim inter alia notat liberum, immunem. Et verbum ἐλευθερίαν nonnunquam dicitur de fugitivis libere vagantibus. Augustinus l. c. Libera voluntas à justitia libera est, quando servit peccato, & tunc est mala.

§. 6. Corruptum deniq; corrupti hominis arbitrium vocari potest liberum, non quidem ratione actualis habilitatis & inclinationis ad spiritualem libertatem, quasi in se & ex suis viribus illam inclinationem ad sui conversionem habeat; Sed partim ratione possibilitatis, quia potest fieri liberum ex alio principio; partim ratione liberationis per Christum acquisitæ, qua humani arbitrii ex statu servitutis in statum libertatis assertionem promeruit Job. VIII, 36. Lutherus Tom. I Jenens. Latin. Dico, quod homo habet liberum arbitrium, non quia sit modo quale fuit in Paradiso, sed quia potest fieri liberum, & fiat liberum,

A 2

alio-

alioquin vere est servum arbitrium. Non igitur liberum arbitrium tam à facto esse, quam à debito esse dicitur.

Quæstio III

An ex verbis Litanæ, **du wollest deinen Geist und Krafft zum Worte geben** / probari possit, virtutem Sp. S. ab extra verbo supervenire in salutari demum usu?

S. 1. Verbum DEI est *θεοπνεσμα*, & sine *θεοπνεσια* ratione tum *ortus*, tum *efficacia* non est DEI verbum ac consequenter *θεοπνεσια* vel divina efficacia ratione *actus primi* ad essentiam & internam verbi perfectionem pertinet.

S. 2. Spiritus S. cum verbo DEI unicus est *intrinsecus* & *inseparabiliter*, vi cujus unionis virtus & potentia verbi est ipsius Spir. S. potentia; & non *alia*, licet *aliter* insit Spiritui S. aliter verbo, illi *essentialiter* & *originaliter*; huic *gratis* & *communicative*, ex divina ordinatione.

S. 3. Accurate vero hic distinguendum est inter *ipsum DEI verbum*, quâ *divinum*, & *externam verbi administrationem* per ordinarios ministros. Ipsum DEI verbum ratione suæ *θεοπνεσιας*, uti semper in se habet Spiritus S. animationem, seu virtutem ad supernaturalium effectuum productionem, ita non opus habet nova & iterata elevatione à causa principali forinsecus adveniente. Quod vero attinet ministerialem verbi administrationem, ea uti in se & ex se humana est ratione externi soni, ita necessario ex necessitate divinæ ordinationis opus habet in usu ministeriali elevatione ad salutaris effectus productionem.

S. 4. Verba Litanæ non loquuntur de *natura verbi in se considerati*, sed de *externo verbi ministerio*. 2. de *salutari verbi pradi-*

prædicati incremento, & fructificatione in cordibus omnium auditorum. Solenne est Theologis Orthodoxis voce Spiritus designare prædicati verbi operationem. Vocem quoq; germanicam Krafti notare verbi divini non actum primum, sed secundum s. operationem, liquido demonstrant latina Litaniæ verba, ex quibus Germanica explicanda sunt; Te rogamus peccatores, ut incrementum verbi & fructum Spiritus cum-ctis audientibus largiri digneris.

Quæstio IV

An locus Marc. XIII, 32 *De die illo nemo scit, nec ipse Filius, inferat, Christum quædam revera ignorasse?*

§. 1. Variis commentis locum hunc explicare contendit Antiquitas. Ambrosius *lib. V de Fid. ad Grat. c. 8.* existimat, ab aliquibus hæreticis particulam hanc, *neque Filius*, additam fuisse. Theophylactus *super b. l.* scribit, Christum amphibologice ad quæstionem curiosam aliud sensisse, aliud dixisse. Origenes *homil. XXX* Christum sentit locutum de corpore suo mystico. Epiphanius *hæres. LXVIII* Nescit, id est, non diligit, sicut illud, Nescio vos. Nazianzenus *Orat. IV de Theol.* nescire Christum ait ex sese, vel naturaliter, quia omnia acceperit à Patre. Secundum Hilarium *l. IX de Trinit.* Basilium *lib. I. cont. Eunom.* Hieronymum *in Matth. XXIV* Chrysoftomum *Homil. XIV in Marcum.* Augustinum *l. I de Trinit. c. 12.* nescivit ad dicendum.

§. 2. Scholastici triplicem constituunt ignorantiam, *prave dispositionis primam, privativam secundam & tertiam pure negationis.* Hoc loco Christo homini tribui censent

6
non primam, nec secundam, sed tertiam, nescientiam nempe puræ negationis.

§. 3. Damascenus *lib. III. c. 21.* distinguit inter humanam Christi naturam *ψιλῆ ἰσασίας* vel nude consideratam, & inter unitam *τῷ λόγῳ ὑπεστυτικῶς*. Priori modo *ignorantem* fuisse dicit, vel, ut loquitur Athanasius *serm. IV contra Arianas*, *ignorationi abnoxiam*, quatenus vero Verbo personaliter unita est, recte dici omnisciam. Non solum enim ad divinam, sed ad humanam quoque Christi naturam illam perfectionis prærogativam pertinere, quam Christo assignat Apostolus *Coloss. II, 3. In quo sunt omnes thesauri sapientie & scientie absconditi.* Hoc sensu Justinus Martyr *quæst. LVIII. impietatis extrema* dicit, adscribere Christo ignorantiam. Athanasius *l. c. insaniam* vocat, & verbum, quod omnia novit, à talibus condemnari, ait. Epiphanius *in Ancorato, maledictionem* & Ambrosio *loc. supr. citat. sacrilegam interpretationem* nominat. Ad rectius refertur hæc Christi ignorantia ad illam Christi *κίωσιν*, de qua Paulus *Phil. II.*

§. 4. Themistium Agnoëtarum s. Authorem s. Patronum Synodus VI Constantinopol. (cujus meminit Barth. Caranza in summ. Concil.) *actione* n damnavit, ubi in Epistola Sophronii hæc legimus; *Anathema sit quoque Themistius, qui fuit ignorantia pater & genitor atque seminator nefandissimus: qui Christum verum DEUM nostrum diem judicii ignorasse delirabat: nesciens quid ipse jam à DEO projectus assereret, & non recognoscens quæ ignorando loquebatur. Nisi enim ignorasset verborum suorum, non utique letiferam ignorantiam peperisset, & ignorantia fæditatem ferventer defenderet, ignorare Christum, non secundum id quod DEUS erat sempiternus, sed secundum quod veraciter homo erat factus, diem consummationis atque judicii eructans, & purum eum efficiens hominem, & hac monstruositate se deformans Acephalum, & naturam unam ejusdem Christi Salvatoris nostri compositam vaticinans.* Quæstio

An ex eo, quod Gal. V, 6. Fides dicitur

δι' ἀγαπῆς ἐνεργουμένη, recte inferatur, charitatem esse
fidei formam assistentem & externam?

§. 1. Ita vult Bellarminus, qui verba textus sumenda esse dicit *passive*, non *active*, ut sit sensus, fidem moveri à charitate. Similiter explicat Cornelius à Lap. *comm. in b. l.* his verbis; *Fides non operatur per charitatem, sicut causa efficiens operatur per instrumentum suum, sed sicut dispositio operatur per formam, ad quam disponit: uti calor per formam ignis dicitur operari ligni inflammationem, lignumq; ignire & in ignem convertere: ita fides per charitatem operatur opera bona, efficiendo scil. actus charitatis DEI & proximi, ac imperando actus aliarum virtutum. Caritas enim est quasi forma, non essentialis sed accidentaria, quæ fidei & omnibus bonis operibus vitam, valorem & meritum tribuit in ordine ad ultimum finem. &c. Verbum ἐνεργουμένη significat internam vim, occultam efficaciam & energiam, q. d. Fides charitate formata, eaque quasi anima sua animata per intimam quandam vim & spiritualem suum influxum opera virtutum vitalia operatur.*

§. 2. At nos charitatem esse fidei formam negamus, & potius esse effectum fidei dicimus, per quem fides antea completa sese exferit & manifestat, ut sit sensus, fidem vivam per hunc actum secundum ostendi esse vivam, quemadmodum homo vivus declarat se esse vivum per actus secundos, nempe ambulationem, locutionem & c.

§. 3. Probamus hoc à phrasi textuali; Per quod quid tanquam actum secundum operatur, id non potest operantis esse forma vel assistens vel informans. Atqui per charitatem fides & c. E. & c. Major inductione clara est. Minor est in textu. 2, à perfectione fidei;

8
dei; Quod jam in se est perfectum, id non perficitur à charitate ut forma. Fides &c. E&c. Præmissa sunt indubiæ veritatis. Ex veris præmissis vera sequitur conclusio. 3. ab effectu fidei; Quod perficit charitatē, formā à charitate accipere nequit. Atqui fides &c. E&c. Major patet, quia implicat perfici & perficere simul. Minor, quia sine fide sicut omnia bona opera, ita quoque charitas est mortua. 4. à causa fidei; Id quod est ex lege nō potest esse forma illius, quod est ex Evangelio. Atqui charitas &c. E&c. Major probatur, quia Evangelium nō perficitur ex lege, sed potius lex ex Evangelio. Evangelium enim est legis complementū. Minor claret, quia charitas consistit ex mandatis quatenus mandata sunt. 5. à testimonio Patrum; Ambrosius comm. in b. l. dicit, sola fide opus est ad justificationem. Ait quidem etiam, charitate perfici fidem, sed non ceu per formam, sed sicut per signum. Hieronymus hunc locum explicans reciprocationem instituit, dicens, & charitatem esse sine fide mortuam. Inde patet, quod charitatem non habeat pro forma fidei. Chrysostomus comm. in b. l. Non solum, inquit, opus est, ut credamus, sed ut opera faciamus, quia his demum ostendimus, nos esse in fide. Theophylactus in b. l. Omnia ex fide pendent, qua debet semper viva commostrariper dilectionem.

§. 4. Ortus est hic error Pontificiorum ex male intellecto à Scholasticis loco Jacobi cap. II, v. 26. ex quo argumentabantur hoc pacto; Fides sine operibus mortua est, sicut corpus absq; anima mortuum: Ergo sicut se habet anima ad corpus, ita & opera ad fidem. Atqui ut forma &c. Cum tamen Jacobus non loquatur simpliciter de forma informante, sed spiritu respirante, sicut per respirationem homo cognoscitur esse vivus, ita & fides tunc dicitur viva (ostensive) cum sese per opera exerit.

§. 5 Vocis ενεργημένη passivam significationem quod urgeant Pontificii, quis non mirabitur? Præterea enim, quod

9
non est sine solœcismo, versioni Vulgaræ quoque est contraria, quæ tamen multorum Pontificiorum iudicio authentica haberi debet. Paulus aliquoties usurpat hoc verbum, verum nullibi in passiva, sed ubique in media significatione. Ut taceam, non convenienter posse hanc vocem reddi passivè, quia deberet dici; *Mota à Charitate, non, per charitatem*, id quod Græci in sua lingua in usu non habent.

§. 6. Nec adversatur nobis, quod habet Bernhardus *de resurrect. Dom. serm. 2. Vita quidem corporis est anima, per quam movetur & sentit. Vita verò fidei charitas est, quia per illam operatur, sicut in Apostolo legis; fides, quæ per dilectionem operatur. Unde & refrigescente caritate fides moritur, sicut corpus anima recedente.* Nam non loquitur Bernhardus de *fide interna & professa*, sed *externa & professa* 2. vitam considerat non formaliter & intrinsecè, sed *ostensivè & signotenus*, ut sensus sit; Fidei externæ vita est cooperatio cum operibus ad perfectè notificandam fidem salvificam, & ostendendam coram Deo factam justificationem. Fidei autem internæ quasi *principium formale vite* est fiducialis apprehensio meriti Christi, & *operatio vitalis* est per charitatem. Non negamus, *professionem fidei* charitatem habere pro *forma adventitia*, & manere in se professionem, licet separetur ab hac forma accidentaria. At *fidei salvificæ* forma nequaquam est *adventitia & extrinseca*, sed *intrinseca & essentialis*, nempe fiducialis apprehensio, eique caritas inseparabiliter *annexa* est, ut *affectio propria*, cuius *exercitium* est proprius *effectus*, qui *consequitur* fidem justificantem.

§. 7. Concludimus verbis Formulæ Concordiæ, quibus sententiam suam declarat, *Decl. p. 588. Vera & salvans fides in iis non est, qui contritione carent, & propositum in peccatis pergendi & perseverandi habent. Porro, Charitas fructus est, qui veram*
B *fidem.*

fidem certissimè & necessariò sequitur. Qui enim non diligit, de eo rectè judicari potest, quod non sit justificatus, sed quod adhuc in morte detineatur, aut rursus justitiam fidei amiserit. I. Job. III.

Quæstio VI.

An Lutherus bellum contra Turcam
habuerit pro injusto?

§. 1. Legitimum esse Christianorum bellum contra Turcam graviter docet Lutherus *Tom. IV. Jen. Germ. Tract. vom Krieg wider den Türcken*. Rationes, quibus justitiam belli hujus probat, affert sequentes 1. quia ex parte Turcæ est offensivum, ex nostra autem defensivum. 2. Quia Turca non legitimo titulo acquisivit regiones, sed veluti prædo Romano imperio eripuit. 3. Quia conducit hoc bellum, tum ut nostra conservemus; tum ut amissa, quantum DEUS concedit, recuperemus; tum, ut in pace & religionis sinceritate DEO serviamus; tum ut Mahometismum à limitibus nostris arceamus.

§. 2. Alibi autem cum docet Lutherus, non esse belandum contra Turcas, non simpliciter hoc statuit, sed certo respectu, certisq; de causis, quas Bellarminus *Tom. II. contr. general. lib. III. qui est de Laicis c. 16.* parum candidè exagitat. *Primam* rationem Lutheri dicit esse, quod *Turca sit flagellum DEI*. Sed cum mica falis hoc profert Lutherus, nempe nisi huic flagello DEI ante omnia seria pœnitentia & vitæ emendatione ac piis precibus resistatur. Vid. Lutherus *Tom. d. fol. 433.* *Secundam* rationem Lutheri ait esse, quia *persecutio sit utilis Ecclesie, & propterea vim non esse abigendam*. Sed iterum certo respectu hoc dictum est à Luthero, qui discriminat vocationem per Evangelium factam, quæ est ἡ ἀνω κλήσις, *Phil. III, 14*
VOCA-

vocatio in pace *I. Cor. VII, 15.* vocatio ad regnum DEI *I. Theß. II, 12.* ad societatem Jesu Christi, *I. Cor. I, 9.* per quam dicimur Christiani *Act. XI, 27.* Ea prorsus non armat fratres in prælia, sed docet Christum sectari in pace per fidem sub cruce. Alia verò est vocatio, qua Christiani corpore & externis bonis subjecti sunt politico Magistratui, quam ordinationem Evangelium non abrogat, & ratione hujus vocationis jubet Lutherus bellare contra Turcam *Tom. cit. fol. cit. Tertiã* denique rationem Lutheri dicit esse odium *Papæ.* At non ex odio carnali hoc statuit Lutherus, sed eatenus bellum illud improbat, quatenus Pontifex Romanus cum Episcopis contra vocationem suam bellicis deliberationibus interest, bellum illud promovet, eoq; abutitur ad explendam suam avaritiam & persequendos Lutheranos. Audiamus ipsum Lutherum in assert. art. à Leone damnatorum *art. XXXIV.* mentem suam clarè satis exponentem his verbis; *Tot jam annis passi sumus nos deglubi per impostores & Legatos Romanos toties ad bellum Turcicum indulgentiis ac facultatibus impudentissimè venditis. pecuniam & substantiam nostram devorantes, quam vidimus non solum non venisse, quò mendaces illi & fallaces homines venturam promiserunt, sed etiam in turpissimas eorum libidines & pompas profusam.* *Clarius Tom. IV. Jen. Germ. fol. 391. & Tom. II. Witteb. fol. 524.* Solches / daß ich diesen Artickel setzen der Pabst Leo. X. verdammt hat / that ich so viel desto lieber / daß ich der Römischen Vüberey den Schalck Deckel nehme / dann die Päpste hattens nie mit Ernst in dem Sinn / daß sie wider den Türcken kriegen wolten / sondern brauchten des Türcken Krieges zum Hütlein / darunter sie spielten / und das Geld mit Ablass auß Deutschland raubeten / so oft sie es gelüßet / wie das alle Welt wol wußte / aber nun auch vergessen ist. &c. So gefiel mir auch das nicht / daß man so hehete und reichete die Christen und die Fürsten den Türcken

anzugreifen / und zu überziehen / ehe dann wir selbst uns besserten / und als die rechten Christen lebeten / welche alle beyde Stücke / und ein iegliches insonderheit / gnugsam Ursach ist / allen Krieg zu widerdrahten.

§. 3. Non displicere Luthero simpliciter bellum contra Turcam, satis ipse docet in libr. de bello contra Turcam Tom. IV. Jen. Germ. Den Käyser und die Fürsten solte man vermahnen ihres Ampts und schuldiger Pflichte / daß sie gedächten mit Fleiß und Ernst ihre Vnterthanen im Friede und Schutz handzuhaben wider den Türcken &c. sie treiben / und ihre Gewissen auff's höchste beschweren / wie sie Gott schuldig seyn / ihre Vnterthanen nicht so jämmerlich lassen verderben / und wie sie so grosse treffliche Sünde thun / daß sie ihr Ampt hierin nicht bedencken / und den senio gen / so mit Leib und Gut unter ihrem Schutz leben sollen / und mit Eiden und Hulden verbunden seyn / nicht mit Rath und Hülffe erscheinen nach allem ihrem Vermögen &c. Liebe Herren / Käyser und Fürsten / Teutschland oder Käyserthumb ist euch von Gott gegeben / daß ihrs schützen und regieren sollet / und nicht allein sollet / sondern auch müßet / bey Verlierung ewer Seelen Seeligkeit / und göttlicher Hulde und Gnade. Nun aber sihet man wol / daß ewer keinem Ernst ist / laßet ewre Vnterthanen / so euch von Gott befohlen / so jämmerlich plagen / wegführen / schänden / plündern / würgen und verkauffen &c.

Questio VII.

An in homine Christiano detur quædam ignorantia excusabilis?

§. 1. Ignorantia alia est negationis, alia privationis, alia prava dispositionis.

§. 2. Negationis ignorantia est, cum quis nescit ea, quæ per

per naturam & conditionem scire non potest. Hac mala esse non potest, quia etiam est in Angelis & cœlitibus, qui innumera ignorant, quæ solus DEUS omniscius novit. In infantibus quoque negationis ignorantia est absque vitio: ignorant enim differentiam boni & mali proæretici *Jon. IV, 11.* quia in istam ætatem nondum cadit electio. Ideoq; & de Christo puello hoc ipsum asseritur *Es. VII, 15.* citra omnem naturæ ab ipso assumptæ culpationem.

§. 3. *Privationis ignorantia est vel bona, vel mala, vel media.* *Bona* est, cum ignorantur, quæ expedit nescire, sicut protoplasti rectè ignorarunt malum practicum ante lapsum. Hanc Christo tribuunt nonnulli secundum humanam naturam in statu exinanitionis, cum dicitur ignorasse diem extremum *Marc. XIII, 32.* ita ut defectus hic actualis scientiæ sit species quædam illius *νεωότητος*, de qua Paulus *Phil. II.* agit. Vid. *supr. quæst. IV.* *Mala* est, cum ignorantur, quæ scire oportet, s. illa ad beatitudinem, si ad officium nostrum pertineant. *Media* est, cum ignorantur ea, quæ scire nostra nihil interest.

§. 4. *Ignorantia mala privationis spectatur vel ratione rei ignorata, vel ratione actus ignorandi, vel ratione persone ignorantis.* Respectu *rei* ignoratæ vel est *juris*, vel *facti*: Aliud enim est ignorare, an Milo Clodium occiderit, aliud an jure occiderit. Sed ignorantia facti sæpè affert ignorantiam juris. Nam qui ignorat, an Christus mortuus sit pro nobis, necesse est ignoret, an in Christum credendum sit. Vicissim ignorantia juris sæpè trahit ignorantiam facti. Nam qui ignorat, an adorandæ sint imagines, oportet ignoret, an DEUS vetuerit eas adorare. Ex factis enim jura nascuntur. Ignorantia *juris* alia est *divini*, alia *humani*. Potest fieri, ut homo, qui ex lege divina didicit, obtemperandum esse magi-

gistratui, ignoret cautum esse edicto magistratus, ne quis in-
tempesta nocte incedat per urbem absque face, aut later-
na. Ignorantia *juris divini* est vel ignorantia *regula univer-*
salis, vel *particularis* universali contenta. Potest enim fieri,
ut qui scit furtum esse lege DEI prohibitum, ignoret sub hac
regula decurtationem monetæ aut ponderis contineri.

§. 5. Respectu *actus* vel est *antecedens*, vel *consequens*,
vel *concomitans*. *Concomitans* ignorantia non est causa effe-
ctus, sed per accidens illi jungitur, ut si occidas homi-
nem, quem corvum putes; ea cædes in se nec voluntaria,
nec involuntaria est, & propterea, quæ talis, nec accusat,
nec excusat: quæ talis, inquam, quia si gaudium ex cæde
consequatur, v. g. si inimicus occisus sit, jam voluntaria est
& damnabilis, non secundum se, sed ratione conjuncti affe-
ctus & voluntatis, sicut docet Aristoteles in principio *lib. III.*
Ethic. ad Nicom. *Antecedens* verò & *consequens* ignorantia sunt
causa effectus, & differunt, quia *antecedens* est involunta-
ria, diciturq; *antecedens*, quia voluntatis actum omnem
prævenit, ut si sufficienti adhibita cautione aliquis occidit
eum, quem nescivit adesse, minimè alioquin occisurus.
Consequens verò ignorantia est voluntaria, si non in se, ta-
men interpretativè, quia actum voluntatis consequitur, ut,
si ea quis ignoret, ad quæ scienda non adhibuit operam.

§. 6. Denique ex parte *ignorantis* ignorantia vel est
affectata, vel *non affectata*. Illa est, cum quis studet nescire
ea, quæ scire debebat, quo liberius peccet, conscientia
non repugnante; hæc verò, quæ provenit ex negligentia
discendi ea, quæ sciri debebant, pro cujus negligentia gra-
dibus magis minusve damnabilis est: Nam gravior est, quæ
ex supina & crassa; minor, quæ ex levi vel etiam levissima
provenit negligentia, quæ in tantum minuit peccatum, in
quantum minuit voluntatem.

§. 7.

§. 7. Ignorantia *prave dispositionis* est in errantibus, quando ea, quæ scire debent, depravant. Hæc conjuncta cum affectu mater est *κακοπειας*, diffidentia & atheismi, à qua ut liberet mundum in maligno positum Dominus noster Jesus Christus, quotidie oremus.

§. 8. Nec rejicienda est distinctio, quæ dicitur, aliud esse aliquid agere *ignorantem*, aliud *per ignorantiam*. Multi ignorantes aliquid agunt, quibus tamen ignorantia non est causa quod sic & non aliter agant. Sic ebrius percutiens obvium non id agit per ignorantiam, sed per ebrietatem, quamvis ignoret, quid agat. At is per ignorantiam aliquid agit, cui ignorantia est causa facti. Cujus distinctionis author Aristoteles *l. III. Ethic. c. I.* sic loquitur; Ἐπεὶ ἐοικε τὸ δι' ἀγνοίαν περὶ τι εἶναι ἔγνωσεντα ποιεῖν. In Scriptura tamen hæc distinctio quoad verba non observatur, uti patet, ex *Eph. IV, 18.* & *I. Tim. I, 13.*

Quæstio VIII.

An Christus secundum humanam naturam DEO sit æqualis?

§. 1. Communicatum esse Christo secundum humanam naturam πάντῳ τὸ ἀλήρωμα τῆς θεότητος, ex Paulo notum est. Possidet humana natura Christi & jam exaltata plenariè usurpat quicquid DEI est ac in DEO ἐνεργητικόν. Attribute DEI ἀνεκτέλετα, v. g. infinitudo, æternitas, spiritualitas &c. communicata quidem sunt humanæ naturæ qua κτῆσιν, at non quoad κτῆσιν, quando quidem nec in ipso DEO progrediuntur foras ad aliquid operandum circa creaturas. Et quia non sunt communicata quoad usurpationem, ideo nec quoad immediatam denominationem. Neque enim hu-
mana

mana natura dici potest infinita, æterna, spiritualis &c. personaliter, sicut rectè *ἰσοπελικῶς* dicitur omnipræsens, vivifica &c. interim reliqua attributa, etiam *ἀνελέγητα*, mediatè denominant humanam naturam, quia etiam ipsa sunt communicata carni Christi quæ possessionem, & una proprietas ab altera est inseparabilis, imò, citra respectum ad operationem, Omnipotentia DEI est ipsa æternitas, ipsa immensitas. Sic Filius hominis dicitur habere æternam potestatem *Dan. VII.* ubi mediante potestate, ceu attributo *ἐνεργητικῶ*, æternitas denominat humanam naturam.

§. 2. His præsuppositis quæritur; *An humana natura, prout est habitaculum univèrse Deitatis, possit dici æqualis DEO?* Negant id Sadeel *de verit. hum. nat. fol. 192.* Martinius *in demonstrat. p. 88.* Nos distingvimus inter *rem habitam*, & *modum habendi*. Rem habitam quod attinet, cum idiomatica divina realiter sint communicata carni Christi, hætenus non absurdum, in re habita eam *λόγῳ* esse æqualem; eadem enim Omnipotentia competit carni per communicationem, quæ *λόγῳ* competit per essentiam. Quoad modum autem competendi est inæqualitas, & hinc naturæ etiam non exæquantur. Nam quod divina habet per essentiam, per se, ut *ἐνεργητικῶν* principale, necessario, *ἔξ ἑωυτῶν*, & ex se; id humana natura habet per donationem factam in tempore, per unionem, ut organum conjunctum, precario *Job XVII ἔξ ἑωυτῶν*, & per participationem. Ideoq; absurdum non est, certo respectu humanam naturam & esse æqualem DEO in re communicata, & minorem in sua essentia.

§. 3. Nec nova est hæc locutio, sed & Scripturæ conformis, & Theologis Orthodoxis hinc inde usurpata. Paulus *Phil. II, 6.* inquit, Christum non duxisse rapinam, *εἶναι ἰσὺν θεῶν*, quod certè de divina natura intelligi nequit. Cum enim

rapinam

rapinam ducere, & se exinanire. Apostolus sibi opponat, non esset legitima oppositio, nisi circa idem hæc duo verfarentur objectum. Affelmannus *disp. in b. l. thes. XC, XCI, XCII.* distingvit inter *ἕνωσις ἰσῶν Ἰησοῦ*, & hoc ad divinam naturam pertinere affirmat, notariq; aliquid *ἰανῶ*, & possessionem naturalem; & *ἕνωσις ἰσῶν Ἰησοῦ*, quod ad humanitatem restringit, notariq; ait *ἑνωσῶν*, & possessionem per unionem concessam. Conferatur Feurbornius *Fasc. III. Disp. II. thes. 56.* Et Schröderus in *Sceptro I. III. c. XIV. §. 3.* Dn. D. Myslenta in *Disp. super Phil. II, 5. 6. 7. §. 18.* litem hancce inter Tubingenses & adversarios his verbis dirimit; *In hoc ex utraque parte certum est, 1. Majestatem operosam communicatam esse carni. 2. Et quidem eandem. 3. Salvis utriusque natura manentibus proprietatibus. 4. Diverso tamen competendi modo. Et hinc humanam naturam non esse equalem DEO 1. in sua essentia & proprietatibus, 2. nec in divinis attributis secundum modum competendi, cum ea non habeat per essentiam. Utrum verò ratione rei communicata præcisè, possit dici aqualis DEO, lis est in pbrasi nuda, cum ex utraque parte certum sit, unam eandemq; esse majestatem operosam, quæ divina natura competit per essentiam, humana verò per communicationem.*

Quæstio IX.

An Crama Evcharisticum sit necessarium?

§. 1. Veteres adhibuisse nonnunquam in Evcharistia vinum aqua dilutum nonimus inficias, nec tamen vel semper vel ubique id fecerunt. Testantur enim Lombardus *l. IV sent. disp. 11 lit. H.* & Lyranus *in I. Cor. XI.* Græcorum Ecclesiam non addidisse aquam. Et de Armenis refert Otto Frisingensis *lib. VII disp. 130.* quod per mille annos usi fuerint vino

C

mero,

mero, sine admistione. Quin etiam in Romana Ecclesia, consuetudo hæc non fuit perpetua & universalis. Nam, ut asserit Concilium Triburiense *can. XIX.* & Polydorus Virgilius *lib. V, c. 10.* Platina *in vita Alexandri p. 15.* demum Alexander primus, Pontifex Romanus, vinum aqua miscere cepit.

§. 2. Si Pontificii mixturam hanc ut adiaphoram haberent, quadantenus eandem ferri posse existimarem, tum quia inde Evcharistiæ vel integritati vel efficaciæ nihil accedit, nec decedit; tum, quia in primitiva Ecclesia ob gentilium calumnias, quasi Christiani ebrietatis causa cœnam Dominicam celebrarent, non merum, sed mixtum vinum adhibitum fuit. At nunc cum pro necessaria eam venditent, & contrarium statuentes anathematis fulmine feriat Concilium Tridentinum *sess. VI, c. 7. can. 9.* Sacerdotem quoque, qui aquam in calicem non miserit, gravissimum ac lethale peccatum committere doceant, Catechesis Romana *part. II, quest. 16.* Bellarminus *l. IV, de Evchar. c. 10. §. Porro.* Azorius *Instit. Moral. lib. X, c. 30. quest. 2. §. quæres.* ne utique illam ferendam esse iudicamus.

§. 3. In primis quia secum ipsi non conveniunt Pontificii. Armacanus *l. IX de quest. Armen. c. 9.* putat, mistionem hanc esse de essentia Sacramenti. Egidius de Coninck *de sacram. quest. LXXIV art. 7. §. 133* dicit, omnino certum esse, mistionem aquæ non esse de essentia sacramenti. Papa Julius *distinct. II de consecr. c. cum omne* asserit, quod calix Domini non possit esse aqua sola aut vinum solum nisi utrumq; misceatur. Cornelius Jansenius *comm. in conc. Evang. c. CXXXI, p. 907.* negat, mistionem istam aquæ cum vino esse absolute necessariam. Gregorius de Valentia *Tom. IV diss. VI. quest. 2.* misturam à Christo præceptam nugatur. Coninck *l. c. §. 135.* ait, præceptum miscendi aquam cum vino esse solum ecclesiasti-

stificum. Gentilettus *Apol. c. VIII, §. 5.* Coniurck *l. c. art. 8.* Didacus Nugno *Tom. I. in III Thomæ fol. 260.* prolixè docent, aquam immediate converti in sanguinem. At Innocentius III *lib. III decret. tit. 41 de celebr. Miss. & divin. offic. c. cum Marthe §. quæsvisti etiam.* probabiliorem asserit illorum opinionem, qui ajunt, aquam converti in vinum, & vinum in sanguinem. Conf. Thomas *part. III. quæst. 74. art. 8.* & Azorius *l. c.*

§. 4. Non est necessaria hæc mixtio, nec necessitate præcepti, nec finis: Non necessitate præcepti, quia Christus eam nec instituit, nec præcepit. De germine vitis in cœna Christum bibisse, deq; eadem nos bibere jusse, Evangelista docent *Matth. XXVI, 29. Marc. XIV, 25. Luc. XXII, 18.* Vitis autem vinum producit non Aquam, inquit Chrysostomus, Aquariorum *πρωγενειαι* perstringens, *Tom. I. Hom. LXXXIII. in Matth.* Qui prætendunt Christi exemplum ritum hunc instituentis, nihil solidi asserunt, quod id demonstrent. Ipsemet Pontificii affirmant, non esse certum sed probabile tantum, quod Christus hoc fecerit. Vid. Thomas *l. c. art. 6.* Lyranus *l. c.* & Dominicus Soto *in IV sententi. dist. IX, quæst. 1.* Nec hic est ulla necessitas finis. Nam unio fidelium cum Christo non efficitur per mixtionem aquæ cum vino, ut vult Papa Julius *l. c.* licet veteres per hanc ceremoniam finem istum adumbrari putarint. Aliud est *representatio*, aliud *efficientia finis.*

§. 5. Dices 1. Necessaria est mixtura illa ex præcepto Ecclesiæ *Resp.* Ritus ab Ecclesia mandati non sunt simpliciter necessarii, sed in se & sua natura indifferentes, nec obligant conscientiam specialiter & directe, sed indirecte tantum & generaliter. Dices 2. Necessaria est hæc mixtura, ob fortitudinem vini, præprimis in regionibus calidioribus. *Resp.* Modica vini etiam fortissimi portiuncula non potest nocere bi-

bentibus. In plerisq; locis vinum non adeo generosum in
cœna adhibetur, & quod adhibetur, malitia ac fraude ven-
ditorum plus justo diluitur, ut mixtura opus haud sit.

Quæstio X.

An virtutes Ethnicorum & infidelium

sint opera vere bona?

S. 1. Non esse, vel exinde patet, quod geminum ha-
bent defectum, spiritualem unum, alterum *moralem in specie sic*
dictum. Spirituales defectus consistit in hoc, quod destitu-
untur tum *fide*, sine qua impossibile est placere Deo *Hebr. XI,*
6. tum charitate Christiana, quæ est fructus fidei, & per quam
fides est *Evangelium Gal. V, 6. tum vero sine*, qui est gloria DEI,
quem nemini sine charitate assequi licet. Moralis defectus,
quod aberrant à regula, quam recta ratio præscribit. Nam
1. notitias de DEO in fitas non vero DEO, sed creaturis appli-
cant. Unde DEUS illis dicitur *ἀγνωστος Act. XVII, 23* Neq;
obstat illud *Rom. I, 21. γινώσκοντες τὸν θεόν*, quia loquitur hic locus
de notitia simplici, non vero applicata ad certum subje-
ctum, nempe, DEUM patrem Domini nostri Jesu Christi.
2. operantur bonum vel malo fine, ex propria gloriæ studio,
vel fine quidem bono, sed particulari tantum & secundario,
ut cum naturali affectu largiuntur eleemosynam pauperi,
aut suppetias ferunt innocenti, quia id ipsum quoque sibi fi-
eri vellent, non habita consideratione finis universalis &
primarii, qui est gloria DEI, quem intendere tenetur, quis-
quis bene operari intendit, juxta illud *Matt. V, 16. Lucæ*
lux &c. Propter hos defectus virtutes Ethnicorum non ve-
ræ, sed *verisimiles* dicuntur Augustino *l. IV, in Julian. c. 3. falsa*
Prospero in carm. XVI, de ingratis, lib. III, de vit. contemph. c. 1. &
Epist.

Epist. ad Ruffinum, imo & peccata propter modum, quo fiunt, vitiosum.

§. 2. *Contra hanc sententiam pugnat Bellarminus aliquot argumentis l. V. de grat. & lib. arb. c. 9. Primum desumit ex Rom. II, 14. ubi dicitur, quod gentes legem non habentes, natura quæ legis sunt fecerint. Resp. aliud est facere, aliquid legis, s. opus quodammodo, (nempe quoad externum cultum) legi conforme; aliud vero est, totum opus legis respicere, facere, s. legem implere. Prius Apostolus asserit de gentibus, sed posterius negat v. 12.*

§. 3. *Secundum argumentum hoc est, Quicumq; opus suum refert in finem proximum, is etiam implicite illud refert in finem ultimum. Atqui gentiles &c. v. g. liberalitatem ad sublevandum proximum. E. &c. Resp. Concedo Maj. si recte intelligatur implicita finis particularis ad DEUM relatio, quæ nihil aliud est, quam propositum ortum ex voluntate componendi omnem vitam ad DEI gloriam, & nihil agendi, nisi quod conscientia voluntari divinæ congruere dicat. At vero tale propositum non competit gentilibus, sed tantum renatis. Ethnici possunt intendere finem proximum, ut tamen nec formaliter & explicitè, nec virtualiter & implicite actionem referant ad DEUM. Instat Bellarminus; si actio, quæ non sit in gloriam DEI, est peccatum, etiam sancti peccant, quando non cogitant semper inter operandum de DEO. At consequens est absurdum E. & antecedens. Resp. Renati agunt vel ex carne, vel ex spiritu. Quando ex carne agunt, utiq; peccant, si autem secundum spiritum operantur, tunc actionem referunt ad gloriam DEI, vel formaliter & explicitè, ita ut cogitent, propterea sibi hoc esse agendum quod agunt quia promoveat gloriam DEI; vel virtualiter & implicite, licet enim non semper actu cogitent de universali*

22
fine in bonis actionibus, sed saepe tantum de particulari sunt solliciti, tamen intentio particularis conjuncta est cum proposito generali nihil faciendi, nisi quod sciunt voluntati divinæ congruere.

§. 4. *Argumentum tertium est; Quod DEUS remuneratur, illud bonum est. Atqui virtutes gentilium &c.* sicut *Ezech. XXIX, 18.* Nabuchodonosori donat Aegyptum, & Romanis ob disciplinam bonam dedit tam amplum imperium, docente Augustino *l. V, de civ. Dei, c. 15. Resp. 1.* Virtutes gentilium certo respectu bona dici possunt, bonitate civili, non spiritali, & quia aliquid bonitatis externæ obtinent. Nec enim sunt mala in se, sed per accidens ratione subjecti, cui inhærent, increduli. Certe opus aliquod non inquinatur tantum a malitia causæ ut vult Bellarminus, sed & a malo subjecto, licet ex malitia non profiscatur. 2. Remuneratio operum in gentilibus pertinet ad *vanæ gloriæ* DEI invitantis gentiles præmiis, ut notitias initas usurpent ad se ulterius quarendum. 3. Notandum insuper, quod DEUS remuneretur opera gentilium præmiis non æternis, sed tantum temporalibus.

§. 5. *Argumentum quartum* desumit ab *authoritate Hieronymi*, qui *com. in Galat. 1.* asserit gentiles sancte agere, & Augustini, virtutes illorum vocantis dona DEI *Tom. III, de spir. & lit. c. 27. l. IV. cont. Julian, c. 3. & Epist. CXXX. Resp.* Loquitur Hieronymus de *sanctitate civili*, s. honestate externa & disciplina bona: Augustinus autem de *donis*, qualia per naturam, non vero per gratiam confert DEUS.

§. 6. Deniq; ab absurdo argumentatur Bellarminus hoc modo; *Si virtutes gentilium essent opera mala, melius esset eis abstinere. At consequens est absurdum E. & antecedens. Resp.* Valeret consequentia, si virtutes illæ gentilium
sim.

simpliciter essent malæ, & non per accidens, scil. ob defectum fidei, & finis vel mali, vel boni quidem sed particularis tantum intentionem. In se autem virtutes Ethnicorum aliquid boni habent, & propterea non sunt prorsus omittendæ, quia honestant vitam præsentem & habent promissionem bonorum temporalium.

§. 7. Hoc ita clarum est, ut veritatis vi coactus Bellarminus *l. V, de grat. & lib. arbitr. c. ii.* fateatur, opera gentilium, etiam quæ referuntur ad bonum finem particularem, ab Augustino & aliis vocari peccatum largo modo, quia non habent omnem perfectionem, quam habere possent. Verba Augustini *l. IV, cont. Julian. c. 3.* hæc sunt; *Si gentilis nudum operaverit, nunquid, quia non ex fide, peccatum? prorsus in quantum non ex fide peccatum est: non, quia per se ipsum factum, quod est nudum operare, peccatum est, sed tali opere non in Domino gloriari, solus impius negat esse peccatum.* Peccata ergo nominantur gentilium virtutes & inde profecta opera, non simpliciter, sed certo respectu ab accidentaria forma, quæ ipsis adhæret, & quasi eoncresecit, sicut opera quoque reatorum bona Lutherus vocat peccata mortalia, non simpliciter, sed ab adjacentem vitiositate, quæ est mortis meritoria.

§. 8. Quapropter falsum est, quod docet Bellarminus *l. IV, de justif. c. 16.* opera bona fidelium ab operibus infidelium ex suo genere bonis hoc discrimine distare, quod hæc sint peccata & morte digna, illa autem non. Licet enim infidelium bona opera Augustino *l. c.* dicantur peccata, quia deest illis intentio bona dirigendi ad verum DEUM; piis vero non deest, tamen pii intentionem non habent in eo gradu, quem lex postulat. Ita potest fieri, ut quibusdam operibus non tantum originalis pravitas, & a-

ctuales involuntarii motus adiaceant, sed & semivoluntarius defectus pios præoccupet, cui tamen non indulgetur. Sed in eo est differentia, quod infidelium operibus, quoad externam disciplinam bonis, sæpe fit conjunctus defectus contra conscientiam, v. g. aucupium vanæ gloriolæ &c. & iis, quia fide carent, non remittitur, sed imputatur, ac spirituales, tandemq; etiam, nisi ad DEUM convertantur, æternam mortem infert. Opera vero fidelium quæ talium nunquam cum peccatis contra conscientiam sunt conjuncta, cum imperfectio illorum operibus ad hærens per fidem adhuc præsentem, Christi meritum amplexam, remittatur, ac propterea mortem quidem merita sit, non tamen inferat, Vid. D. Heinr. Höpfler *disp. V. de Justif.*

§. 9. Ut compenda rem faciam, virtutes Ethnicorum moraliter bonæ non sunt spiritualiter bona opera i. ratione *efficientis*, tum *principalis*, quia non fiunt gratioso Sp. S. auxilio *Gal. V. 22. I Petr. II, 5.* tum *minus principalis*, quia non fiunt à justificatis, Deoq; per sanguinem filii sui reconciliatis *Phil. I, 11. Conf. Augustinus l. de Fid. & oper. c. XIV. 2.* ratione *materia*, quia non sunt in scripto Dei verbo expresse præcepta, nec sub complexu dilectionis DEI & proximi continentur *Matth. XXII, 40. c. XV, 13. Col. II, 23. Esai. I, 12.* 3. ratione *forma*, quia non fiunt per veram in Christum fidem, vel per Christum vera fide apprehensum. *Rom. XIV, 25. Gal. V, 6. Phil. I, 11. II Thes. I, 11. Hebr. XI, 6. I Petr. II, 5.* 4. ratione *finis*, quia non fiunt principaliter ad Gloriam DEI *Matth. V, 16. I. Cor. X, 31. Phil. I, 11. II Thes. I, 12. I Petr. II, 9. conf.*

Augustinus *l. IV, contra Julian, c. 3. lib. V. de civit. d. c. 9.*

